

Népi demokráciánk kezdetei

A sajtóban és a hírközlés más eszközeiben, sőt még a különböző elméleti tanácskozásokon is felmerül időről időre az a kérdés, hogy miért nem egyöntetű a közgondolkodás olyan jelentős történelmi esemény értelmezésében és megítélésében, mint a felszabadulás, amellyel kapcsolatosan a fiatalabb nemzedékek, köztük a középiskolás diákifjúság is többnyire csak a „front”, az „ostrom”, az „oroszok bevonulása” stb. kifejezéseket használja. A szociológiai és szociálpszichológiai felmérésekből merített példákat általában senki nem vitatja. Annál kevésbé egységes viszont a vélemény az okok tekintetében. Még akkor is, ha abban talán már közös nevezőre lehet jutni, hogy a legfőbb ok nem egyszerűen az iskola és a szülői ház sajátos munkamegosztásában keresendő.

Az idősebb nemzedék tagjai, azok, akik már felnőttként élték át a második világháború magyarországi hadieseményeit, valójában inkább csak a hivatalos, ünnepi alkalmakkor használják a felszabadítás vagy a felszabadulás kifejezést, a hétköznapiakon pedig a frontot, illetőleg a front után-t emlegetik. Ennek persze korántsem egyedül, sőt nem is elsősorban a cselekvő részvétel hiánya az oka, hanem a háborús megpróbáltatások rendkívül súlyos és mély élményei, valamint az a körülmény, hogy a „szemtanú” általában lassabban válogatja ki a jelenségekből a lényegeset, ha különben érzelmileg szinte nyomban azonosul is vele. Emellett a korabeli kifejezések – későbbi változatlan használatuk esetén is – gyakran már egészen más tartalmat hordoznak, s így egyáltalán nem biztos, hogy a közgondolkodás elmaradottságát tükrözik. Ezért komoly hiba volna eleve azt feltételezni, hogy aki nálunk a felszabadulás helyett még ma is a front után-t emlegeti, az nincsen tisztában a felszabadulás jelentőségével. Igaz, fenntartás nélkül, az előbbinek az ellenkezőjét sem lehet állítani.

Magyarországnak a második világháború utáni történetével foglalkozó politikai propagandában, publicisztikában, iskolai tankönyvekben és történeti feldolgozásokban magától értendően találkozunk a felszabadulás, a sorsforduló és az újjászületés kifejezésekkel. Ezek a kifejezések, illetőleg fogalmak azonban nem mindig a történelmileg megfelelő idejükben és helyükön, s főleg nem az igazi tartalmukat ténylegesen kifejezve szerepelnek. Sőt, olykor-olykor még az is előfordul, hogy az újjászületést valaki a „debreceeni” jellezővel egészíti ki, de korszakhatárként mégis változatlanul 1945-öt, közelebről a háborús események befejeződésének az időpontját jelöli meg. Ezek után viszont már nemigen lehet csodálkozni azon, ha a fiatalabb nemzedékek nem látnak tisztán ezekben a kérdésekben, és a negyedik évtized végéhez közeledve sem vált nálunk általánossá a történelmi valóságot hűen és reálisan kifejező fogalmak használata a mindennapi életben.

A legfőbb problémát itt valójában az jelenti, hogy a társadalmi szemléletben – nem utolsósorban a fentebb módon történő felvilágosításnak is köszönhetően – homályban maradt, esetleg teljesen elsikkadt a felszabadulás és a népi demokratikus hatalom létrejöttének szoros összefüggése. Ennek következményeként azután a felszabadulás fogalma kizárólag a hadieseményekkel kapcsolódik össze, az új hatalom létrejöttének ténye pedig időben csak olyan fáziskéséssel léphetett be a köztudatba, ami egyáltalán nem felel meg a történelmi valóságnak. Holott az új, népi demokratikus hatalom megjelenése nélkül aligha beszélhetünk érdemben a felszabadulásról mint történeti fordulóról vagy sorsfordulóról, még kevésbé arról, hogy róla egyöntetű kép alakuljon ki a közgondolkodásban. A felszabadulással ugyanis „csak” a lehetőség teremtődött meg annak, hogy a magyar nép kezébe vegye saját, s ezzel együtt a nemzet sorsának irányítását, amit 1944. december 21–22-én az Ideiglenes Nemzetgyűlés és az Ideiglenes Nemzeti Kormány életre hívásával meg is valósított. De itt nem állt meg, hanem a központi törvényhozó és végrehajtó hatalomban való részvételével hozzáfogott a népi demokratikus államszervezet (hadsereg, rendőrség, közigazgatás stb.) kiépítéséhez, sőt, 1945. március közepén, vagyis az ország jelenlegi területének a teljes felszabadítása előtt, megkezdte a társadalmi viszonyok átalakítását is, a demokratikus földosztás végrehajtásával. Ha elfogadjuk, hogy minden forradalom, illetőleg gyökeres társadalmi átalakulás fő kérdése a hatalom akkor az Ideiglenes Nemzetgyűlés és az Ideiglenes Nemzeti Kormány megalakulása, a „debreceeni újjászületés” vitán felül korszakhatára Magyarország legújabb kori történetének. A lényegen ugyanis mit sem

változtat, hogy ebben az időben tulajdonképpen még „két Magyarország” volt, pontosabban két, egymásnak gyökeresen ellentmondó államhatalom létezett az országban. Az egyik a hitleri Németország által erőszakkal létrehozott nyilasuralom, amely a Szovjet Hadsereg csapásai alatt és saját bomlása következtében is haladt a közeli teljes megsemmisülés felé. A másik pedig a népi demokratikus hatalom, amely viszont csak a megszállt területek felszabadítása után terjeszthette ki hatókörét az országra, érvényesíthette maradtalanul akaratát az egész ország területén.

Az Ideiglenes Nemzetgyűlés és az Ideiglenes Nemzeti Kormány által képviselt hatalom Magyarországon a munkásság, a parasztság, az értelmiség, a városi kispolgárság és az antifasiszta burzsoázia együttműködésére épült. De itt már nem a burzsoázia, hanem a nép járta az utat a döntő szerepet. A különböző osztályok és társadalmi rétegek többnyire nem közvetlenül, hanem pártjaik révén vettek részt a hatalomban, illetőleg részesedtek abból. Ebben az összefogásban – amelynek a Magyar Nemzeti Függetlenségi Front szolgált társadalmi és szervezeti keretével – a Magyar Kommunista Párt, a Szociáldemokrata Párt, a Nemzeti Parasztpárt, a Független Kisgazda, Földmunkás és Polgári Párt, a Polgári Demokrata Párt, valamint a szakszervezetek vettek részt, vagyis végső fokon a demokrácia szocialista és polgári irányzatai, erői. Ezt belpolitikailag az indokolta, hogy akkor még a demokrácia egyik irányzata sem lett volna képes egyedül kormányozni az országot. A nemzetközi feltételt pedig a szövetséges nagyhatalmaknak az a közös elhatározása jelentette, amely az összefogás irányában befolyásolta a demokrácia minden hazai képviselőjét és hívét. A népi demokrácia tehát Magyarországon is meghatározott nemzetközi és belső feltételek egyidejű jelenlétének köszönhetően a megszületését és a fennmaradását is.

A különböző társadalmi csoportoknak a népi demokráciában megvalósuló, illetőleg megvalósuló széles összefogásának ilyen lehetőségével korábban még a marxista gondolkodók és politikusok közül is csak kevesen számoltak. Lukács György az Irástudók felelőssége című kötetében, a népi demokrácia osztálytartalmaival összefüggésben, az 1930-as évek végén így fogalmazta meg a nép fogalmát: „... a magyar nép azonos a magyar dolgozó néppel, vagyis parasztsággal, munkássággal, városi kispolgársággal, dolgozó intelligenciával”. Ennek a megfogalmazásnak a korszerűsége elsősorban abban állt, hogy a városi kispolgárságot – amelyet a korabeli és jó ideig a későbbi közfelfogás is inkább „polgár”-ként kezelte – maradéktalanul a nép alkotórészének tekintett. De Lukács ezzel együtt sem tudott végleges választ adni a létrejövő népi demokrácia lehetséges társadalmi bázisát illetően. A második világháború után a politikai és munkásmozgalm-történeti irodalom a népi demokráciát a munkás-paraszt „demokratikus diktatúra” egyik válfajának látta. S ezzel kimondva-kimondatlanul is tudomásul vette a gazdag parasztságnak, vagyis a falusi burzsoáziának a népi demokratikus hatalomban való részvételét. A városi burzsoáziát viszont legfeljebb csak a tábornokok, a „volt horthysta elemek” részvételével bezárólag és az antifasiszta fegyveres küzdelem szükségleteit figyelembe véve említette meg átmeneti, véletlen „szövetségesként”. Az első között Palmiro Togliatti ismerte fel a spanyol forradalom és polgárháború tapasztalatait elemezve, hogy az antifasiszta burzsoázia részese lehet a népi demokratikus hatalomnak. Ő mutatott rá arra is 1936-ban a spanyol forradalom sajátosságairól című cikkében, hogy a Spanyolországban létrejött népi hatalam nem lehet sem a lenini munkás-paraszt „demokratikus diktatúrával”, sem annak programjával azonosítani. „Hasonlóképpen nem magyarázható meg a spanyol népfront igazi jellege – írta Togliatti –, ha csak egyszerűen munkás-paraszt demokratikus „diktatúra”-ként definiáljuk. Legelőször is a spanyol népfront nemcsak a munkásokra és parasztokra támaszkodik, hanem szélesebb társadalmi bázissal rendelkezik, másodsorban, a polgárháborútól ösztönözve, egy sor olyan intézkedést tesz, amelyek meglehetősen túllépik a diktatúra kormányának programját”.

Magyarországon a népi demokratikus hatalom jellegének közel két évtizedig tartó tisztázatlansága jórészt a kiszgdapárt megítélésének bizonytalanságából fakadt. A koalíciós időszakban a politikai dokumentumok és a publicisztika időről időre különbséget tett ugyan e párt irányzatai és csoportosulásai között, de akkor is gyakran elmosta a centrumot és a jobbszárnyat elválasztó határvonalakat. Az 1940-es évek végétől az 1950-es évek elejétől azonban a kiszgdapártra már jobbra csak mint jobboldali pártra, a felszabadulás utáni vezetőire pedig – a balszárny néhány képviselőjétől és az utólag ide sorolt kiszgdapárti politikusoktól eltekintve – reakciósként történt hivatkozás, amit fokozatosan az általános és középiskolai történelemtankönyvek is átvettek. Ez a szemlélet, illetőleg köztudat azután – érthető módon – nem tudott mit kezdeni a kiszgdapárttal a népi demokráciával kapcsolatban. Ugyanakkor a történeti források hitelesen arról tanúszkodnak, hogy a kiszgdapárt centruma, amely a párton belül a legnagyobb és legbefolyásosabb csoportosulás volt, a paraszti demokráciát vallotta politikai eszményének. Ez a polgári demokrácia-felfogás annyiban tért el a hagyományostól, hogy a pénztöke és a bankok bírálatában radikálisabb, az állam és a egyház viszonyát illetően pedig konzervatívabb volt annál.

A magyar népi demokrácia gerincét kétségtelenül a baloldali pártok, az MKP, SZDP és az NPP szilárd politikai együttműködése jelentette. Részvételük nélkül valóban nem jöhetett volna létre Magyarországon a népi demokratikus hatalom. De egymagukban – ellentétben a máig is élő köztudattal – nem testesíthették, s nem is testesíthették meg a népi demokráciát. Hiszen a szóban forgó pártoknak az akkori összefogása tulajdonképpen csak a munkásság és a szegényparasztság szövetségét jelentette. Így ennek a szövetségnek nélkülözhetetlenül szüksége volt – a népi demokrácia létrejötté és fennmaradásá érdekében – a demokrácia polgári erőire, köztük az antifasiszta városi burzsoáziára is, amelyeket a sajátos magyarországi viszonyok folytán lényegében a Független Kisgazda Párt centruma képviselt. A baloldali pártok és a cent-

rum összefogásában testet öltött kormánykoalíció volt tehát eredetileg nálunk: a népi demokrácia, illetőleg a népi demokratikus hatalom. A kisgazdapárti centrum ebben az időszakban tényleg a koalíció jobboldalán helyezkedett el, de egyáltalán nem a polgári jobboldalt jelentette, amely az FKGP jobbszárnyán és azon kívül volt található. A kisgazdapárti jobbszárny jelenléte a függetlenség frontban feltétlenül bonyolította és nehezen áttekinthetővé tette a hazai politikai viszonyokat, de ez sem az összefogás tényén, sem annak tartalmán nem változtatott. Még akkor sem, ha a korabeli közvéleményben – a jobbszárny képviselőinek megnyilvánulásai alapján – nemegyszer olyan benyomás alakult ki, mintha az FKGP egyidejűleg lenne a koalíció tagja és ellenzéke.

A baloldali pártok és a kisgazdapárti centrum által alakított koalícióban találkoztak a közösérdekek, anélkül persze, hogy a benne részt vevők külön érdekeiket véglegesen, vagy akár csak tartósan feladták volna. Az 1946. évi pénzügyi stabilizáció megteremtéséig és a békekilátások tisztázódásáig, vagyis 1946 őszéig egyébként egyetlen koalíciós partner sem gondolhatott – és nem is gondolt – komolyan az együttműködés felbontására. A koalíción belüli küzdelmek gyakran éles formát öltöttek, sőt az is előfordult, hogy a kormányzati válságig eljutottak, de ezek kimenetele mindig megállapodással, pontosabban kompromisszummal végződött. Szinte kivétel nélkül ilyen körülmények között oldódtak meg azok a kérdések, teremtődtek meg azok a vívmányok, amelyeket ma – és természetesen a jövőben is – a legértékesebb demokratikus hagyományaink között tartunk nyilván. Csupán emlékeztetni szeretnék az újjáépítésre, a földosztásra, a választójogra, a köztársasági államformára, a pénzügyi stabilizációra, a szénbányák államosítására, a legnagyobb nehézipari üzemek állami kezelésbe vételére stb. 1945-ben mind a kommunisták, mind pedig a kisgazdapárti centrum, hogy ezúttal csak a két szélső pólust említsem, földet kívánt osztani. Ez közös érdekük volt. A külön érdekeik a földosztás időpontjának megállapításában, s főleg a végrehajtás módjában jutottak kifejezésre. A megalkotott jogszabály olyan kompromisszum volt, amely kétségtelenül rányomta bélyegét a demokratikus földosztásra, de a végrehajtásban már a külön érdekek érvényesítésére irányuló törekvések is tükröződtek. Lényegében ugyanezt lehet elmondani a köztársaság megteremtésével kapcsolatban is. Azt, hogy át kell térni a köztársasági államformára, nem képezte vita tárgyát a koalícióban. Annál több vita folyt az időpontról és a köztársasági elnök jogköréről. A baloldali pártok ugyanis szűkíteni, a kisgazdapárti centrum viszont bővíteni szerette volna az elnöki jogkört. A baloldali pártok ekkor együttesen is kisebbségek voltak a törvényhozásban. A politikai pozícióik tehát csak gyengülhettek azáltal, ha a nemzetgyűlés egy széles jogkörrel rendelkező kisgazdapárti köztársasági elnököt választ. Végül is a kisgazdapárti centrum azért fogadta el a baloldali pártoknak a nemzetgyűlés jogkörének kiszélesítésére és az elnöki jogkör lényeges szűkítésére vonatkozó javaslatait, mert tulajdonképpen ezek sem keresték a jövőbeni elképzeléseit.

A legújabb marxista történeti irodalom általában hiteles és megbízható képet fest a magyarországi népi demokratikus hatalom keletkezéséről, osztálytartalmáról, jellegéről és céljairól. Ugyanakkor a népi demokrácia politikai intézményrendszerét átfogóan – s különösen az intézmények kölcsönhatásában – eddig még sem a politikatudományi, sem a történeti kutatás nem vizsgálta behatóan. De kevés figyelmet szenteltek ennek a témakörnek a politikát alakító-formáló korabeli tényezőket, illetőleg elméleti képviselőket is. Ez szembeutó módon jutott kifejezésre 1945–1946-ban a „demokrácia válságáról” folytatott vitában, ahol mind Bibó István, mind Lukács György és Révai József lényegében helyesen ismerték fel a nemzetközi helyzet, illetőleg a nemzetközi erőviszonyok alakulásának fontos szerepét a népi demokrácia sorsát illetően – bár különböző következtetéseket vontak le belőle. A belső viszonyokat, s konkrétan a népi demokratikus hatalom jelenét és jövőjét, Bibó valójában döntően csak a parlamentáris demokrácia szemüvegén nézte, míg Lukács és Révai szinte kizárólag a politikai taktika szempontjait szem előtt tartva alkotott véleményt a népi demokráciáról és intézményeiről. Arról pedig már nem is szólt, hogy érvelésük egyaránt nem támaszkodott a konkrét valóság mélyebb elemzésére, hanem jórészt logikai és más érveket vonultak fel a maguk igazának bizonyítására.

A népi demokrácia a hatalomgyakorlás oldaláról nézve – és az első pillanatra – kétségtelenül leginkább a parlamentáris demokráciára emlékeztetett. A gyűlekezési és szólásszabadság gyakorlásának méretei, a sokszínű politikai sajtó, a nemzetközi összehasonlításban is egyik legdemokratikusabb választójog, a viszonylag gyakori parlamenti választások, a törvényhozás bizottságainak aktivitása, a parlament gazdag és kiemelkedő jelentőségű törvényalkotásai, valamint széles jogköre érdekes fókuszban az újdonság erejével hatottak, s méltán keltették fel a hazai és a külföldi közvélemény érdeklődését a magyar népi demokrácia iránt. Emellett a pártok erejéről és befolyásáról a közvélemény legkönnyebben szintén a választási eredmények alapján juthatott a számára megbízható információkhoz. A szövetséges nagyhatalmak valamennyien egyetértettek abban – és ennek közös nyilatkozataikban hangot is adtak –, hogy a fasiszta blokk államainak népei az életbevágóan fontos társadalmi, politikai, gazdasági és államhatalmi kérdéseket demokratikus úton oldják meg. Ezzel összhangban azt ajánlották, sőt lényegében előírták, hogy ezekben az országokban a lakosság összes demokratikus elemeit képviselő ideiglenes kormányokat kell alakítani, amelyek előkészítik az illető nemzet akaratának megfelelő törvényhozó és végrehajtó hatalom létrehozását szabad választások útján. A történelmi előzmények – és hagyományok – mellett tehát a nemzetközi helyzet szabta feltételek is befolyásolták a magyar népi demokráciában a hatalom gyakorlásának módját és formáit. Az Amerikai Egyesült Államok és Nagy-Britannia – a fegyverszüneti periódusban és utána is – szintén a parlamentáris demokrácia meglétét kérte sűrűn számon a közép- és délkelet-európai államokon,

köztük Magyarországon is. Mégpedig mindenekelőtt azzal a céllal, hogy ezzel nemzetközi támogatást nyújtson a polgári pártoknak és erőknek. A baloldali pártok ezt azzal igyekeztek kivédeni, legalábbis semlegesíteni, hogy esetenként maguk is túlhangsúlyozták a parlamentáris demokrácia érvényesülését. Mindezek után a politikai intézményrendszerrel a ténylegesen szinte elkerülhetetlenül szegényesebb és egyoldalúbb kép alakult ki a köztudatban, s a közvélemény hovatovább nemcsak a népi demokrácia, de általában a demokrácia szempontjából is egyedül a parlamentáris demokrácia jelenlétét is intézményeit tekintette mérvadónak.

A népi demokrácia azonban a valóságban soha nem volt – Magyarországon sem! – egyszerűen csak parlamentáris demokrácia. A népi demokrácia politikai intézményrendszerének szerves részei voltak a közvetlen demokrácia intézményei (földigénylő bizottság, üzemi bizottság stb.), amelyekről külön-külön gyakran esett és esik ma is szó, de nem az előbbivel összefüggésben, hanem valójában attól függetlenül. A felszabadulást követő években még viszonylag Lukács György szentelte a legtöbb figyelmet ennek a problémának irodalompolitikai tanulmányaiban, amelyekben részletesebben taglalta a demokrácia problematikáját: a „formális”, a „közvetett” és a „közvetlen” demokrácia kérdéseit. S ő mutatott rá arra is, hogy a népi demokrácia, ellentétben a polgári demokráciával, igényli és biztosítja a népek a hatalom gyakorlásában való közvetlen részvételét, vagyis: megvalósítja a közvetlen demokráciát is.

A felszabadulás első heteiben-hónapjaiban Magyarországon nem volt olyan felelős központi – állami vagy társadalmi – szerv, amely a lakosság képviselőjének tekinthette magát, s annak a nevében intézkedhetett volna. Ezért a szovjet hadsereg parancsnoksága – összhangban a szövetséges nagyhatalmak közép- és délkelet-európai politikájával – a régi közigazgatást igyekezett talpra állítani. Ez az elképzelés azonban, legalábbis kezdetben, nem sok sikerrel járt, mert a hivatali „gépezet” a háborús események folytán erősen széttzilárdodott, és a lakosság bizalma sem övezte tevékenységét. A lakosság a legtöbb helyen inkább azokra a népi bizottságokra (intéző bizottság, ötös bizottság, ideiglenes tanács, községi tanács, direktórium stb.) bízta ügyeinek intézését, amelyeket önmaga hozott létre. S az új államszervezet kiépüléséig gyakorlatilag az ő kezükben összpontosult helyileg minden hatalom. Ugyanakkor a népi bizottságok a függetlenségi frontnak is nem csupán a társadalmi bázisát jelentették, hanem egyúttal a szervezeti keretét is adták, hiszen kiegészülve az időközben megalakult vagy újjászerveződött pártok megbízottjaival, egységesen a nemzeti bizottság nevet vették fel, és a továbbiakban az MNFF helyi szerveiként működtek. Az Ideiglenes Nemzetgyűlés és az Ideiglenes Nemzeti Kormány megalakulása után azonban a nemzeti bizottságok Magyarországon nem épültek be a népi demokratikus állam szervezetébe, hanem társadalmi-tömegmozgalmi funkciót kaptak. (Az 1945. január 20-i fegyverszüneti szerződés szintén a régi közigazgatás visszaállítását írta elő.) Azt várták tőlük a koalíció baloldalán, hogy „alulról” gyakoroljanak nyomást az állam központi és helyi szerveire, mindenekelőtt a közigazgatásra.

1945 elején az üzemek és gyárak munkásai több helyen üzemi bizottságokat választottak a saját soraikból. Ezután rövidesen jogszabály intézkedett további megalakításukról és működésükről. Az üzemi bizottságok kezdeményezték és biztosították a termelés megindítását és folyamatosságát, megvalósították a termelés munkás-ellenőrzését, s elősegítették a munkásegység megszilárdítását. Az üzemi bizottságok a töke korlátozása mellett, fontos szerepet tölthettek be a töke kisajátításánál is. Az államosítások után viszont már nem nyílt lehetőségük arra, hogy kialakítsák tevékenységük feltételeit és tartalmát – az új, gyökereken megváltozott körülményeknek megfelelően.

A 600/1945-ös kormányrendelet értelmében a földosztást közvetlenül a helyi földigénylő bizottságok hajtották végre az egész országban. Mégpedig oly módon, hogy több helyen radikálisan túllépték a rendelet előírásait, és ezzel érvényesítették az agrárszegénység közvetlen érdekeit is. A földigénylő bizottságok formailag erősen koalíciós színezetű összetétele a demokratikus földosztás során többnyire nem érvényesült, mivel mind a baloldali pártokhoz, mind a kiscgazdapárthoz tartozó parasztek elsősorban földigénylők voltak. Az érdekek ilyen találkozása hosszabb időre helyet adott a földigénylő bizottságoknak a társadalmi-politikai életben. A nemzetgyűlés 1946. decemberi ülésén elfogadta a földosztás befejezéséről szóló törvényjavaslatot, amely a földigénylő bizottságok megszüntetését is tartalmazta. A helyükbe lépő földműves tanácsoknak azonban már nem volt érdemleges hatáskörük. S így nem is tölthették be szerepüket sem a földigénylő bizottságok társadalmi bázisának kiszélesítése, sem korábbi feladatuk továbbfejlesztése tekintetében.

*

1947 márciusában a Truman-elv meghirdetésével véget ért a szövetséges nagyhatalmak korábbi együttműködése és a nemzetközi életben a hidegháborús politika előidézte viszonyoknak adta át a helyét. Ennek egyik legjelentősebb belpolitikai következményeként felbomlott a kiscgazdapárt, s új erőviszonyok alakultak ki a koalíción belül. Az 1947. augusztus 31-i országgyűlési választásokon a Magyar Kommunista Párt kapta a legtöbb szavazatot, de a szilárd, kormányzóképes többséget csak úgy lehetett megvalósítani, ha az agrárpártból fokozatosan a dolgozó parasztság pártjává váló kiscgazdapárt változatlanul tagja marad a koalíciónak. 1947–1948-ban Magyarországon megvalósult a töke kisajátítása és a burzsoázának a hatalomból, illetőleg a politikai életből való kiszorítása. Ezzel nagyjában egyidejűleg napirendre került, természetesen, a politikai intézményrendszer korszerűsítésének ügye is.